

Caecilia-concert.

II.

Een ovatie, zoo spontaan en warm als gisteravond den componist en pianist **Rachmaninoff** gebracht is na de voordracht van zijn tweede pianoconcert, behoort tot de zeldzaamheden; zij beteekent te meer waar zij, althans wat de voordracht van den pianist betreft, onmogelijk door uiterlijkheden kon zijn wakker geroepen en waar zij gebracht werd na een nieuw concert. Wel heel sterk moet dus de indruk van spel en compositie geweest zijn. Onbegrijpelijk zal dit niemand voorkomen, want dit tweede pianoconcert van den fijnvoelenden Russischen componist is een van de moderne werken, die voldoende qualiteiten bezitten om gerekend te mogen worden tot de beste, die in de laatste jaren hier ten gehoore zijn gebracht, een werk, dat, wordt het zoo gespeeld als gisteravond, overal succes moet hebben. De componist verloochent er zijn nationaliteit niet in. De specifiek Russische muziek, bekend uit werken van Tschaikowsky en anderen, heeft ook dit opus voor een goed deel beïnvloed, maar waar van bijna alle Russische componisten ge-

zegt kan worden, dat zij naast eerlijk bedoelde en warm gevoelde fragmenten ook gedeelten schrijven die de banaliteit zeer dicht naderen, daar geldt dit van dit concert dat, met misschien één uitzondering, allerminst.

Veelbelovend en boeiend, direct plaatsend in het milieu van hoogstrevende gedachten, die in dit opus zijn aan te wijzen in grooten getale, begint het concert met sterk crescendeerende accoorden, die voeren naar een sentimentvol thema voor strijkinstrumenten, door de piano omspeeld. Melodie heeft men daar dadelijk en aan melodische vinding is dit geheele werk rijk. Wel blijft althans in de beide eerste deelen een melancholieke tint het geheel beheerschen, wel zakt de opklaaring in enkele fragmenten weer terug tot de stemming van halve tinten, maar deze muziek maakt zoo volkomen den indruk van eerlijk bedoeld te zijn, zij is zoo uit het hart geweld en spreekt daarom tot het hart, dat men voortdurend den componist met stijgende belangstelling blijft volgen in de klank- en kleurrijke expositie van zijn materiaal, en in de interessante bewerking daarvan. Want klank- en kleurrijk is dit opus, in de voortreffelijke verdeling van licht en schaduw, in de van smaak getuigende indeeling tusschen orkest en piano, in den opbouw van gedeelten, die logisch en zeer gemakkelijk te begrijpen in elkaar overvloeien. Rythmisch, interessant, melodieu-, temperamentvol, innerlijk sterk bewogen, maar ook geestig en brijant — ziedaar de voornaamste eigenschappen van deze muziek. Een enkele maal lijkt het bij een eerste auditie dat de componist een gedachte wat spoedig loslaat om over te gaan op een andere, een enkel effect in het finale zou men missen kunnen, maar wat beduiden deze kleinigheden tegenover de vele voortreffelijke kwaliteiten, die deze muziek kenmerken, wat beteekenen zij, waar overigens getuigd mag worden, dat Rachmaninoff hier een van zeer groot talent en meesterschap getuigende compositie heeft gegeven? Die appreciatie zou met vele voorbeelden te bewijzen zijn en 't mag wel als zeker worden aangenomen, dat of een vaker hooren of een bestudeering van de partituur nog meer schoonheden zou doen vinden dan nu reeds te hooren waren. Maar waren zij niet meer dan voldoende om met bewondering en ingen menheid van deze, behalve door de reeds genoemde eigenschappen, ook nog door een prachtige instrumentatie, boeiende muziek gewag te maken?

We wezen er al op, dat dit werk in zeer sterke mate melodisch is en waar dat melos de nationaliteit van den schepper duidelijk doet herkennen, treft des te sterker dat het geen moment minder interessant wordt, ook niet zooals b.v. in het finale bij een herhaalde expositie van het materiaal. Behalve aan de innerlijke eigenschappen der muziek zelve, is dit ook te danken aan de wijze waarop de beide elementen — het orkest en het solo-instrument — met elkaar in verhouding zijn. Want de pianist-componist heeft nergens het solo-instrument een te overwegende plaats gegeven, meermalen zelfs dit de rol toebedeeld van aanvulling te zijn voor het orkest. Maar dan een aanvulling die betekenis heeft voor de psyche der muziek, die er relief aan geeft en die bovendien des te sterker de aandacht vraagt voor die gedeelten, waarin de piano wel hoofdzaak is, waar zij alleen een stemming voorbereidt of een periode afsluit. Om dit alles heeft de kennismaking met dit concert genot geschonken, heeft het melancholieke van de muziek geen oogenblik de aandacht doen verslappen, hebben de warme, soms hartstochtelijk melodieën doen meeleven de stemming van deze over 't algemeen voorname kunst, heeft het droef sombere en het geestige tot het gevoel gesproken. En dat **Rachmaninoff** niet alleen in 't groote genre voortreffelijke dingen schrijft, heeft hij voor hen, die het nog niet wisten, na de pauze bewezen met de voordracht van drie Preludia voor pianosolo: een eenvoudig melodieus „Lento” met een interessante harmonisatie, een pracht-stukje van bouw en stemming; een „Tempo di Menuetto” met een effectvolle dalende figuur in de bas, een meer bewogen middendeel en een zeer interessant naspel, een „Alla marcia”, kernachtige, rythmisch levendige compositie met een slavisch middendeel genrestukjes, die van ongemeen talent getuigen en een welkome afwisseling kunnen vormen voor pianisten die zich in hun solonummers nog

maar al te veel aan het zoo vaak reeds gespeelde houden.

Evenals na het concert werd de solist ook na zijn soli stormachtig toegejuicht, zoo dat hij een toegiftje gaf: de bekende mooie prelude op. 3 no. 2. Niet alleen de componist, ook de pianist verdiende dat succes volkomen. Tot de eersten onder de groote pianisten behoort hij ongetwijfeld. Het behoeft wel niet nadrukkelijk meer gezegd, dat de technische eigenschappen van zijn spel voortreffelijk zijn: in tegenstelling met vocalisten, laten tegenwoordig instrumentalisten zich niet meer hooren of zij hebben een hoogen trap van ontwikkeling bereikt. Voor hem bestaan geen moeilijkheden: 't zeer zware eischen stellende concert speelde hij technisch prachtig met een grooten rijkdom van aanslag, met innige poëzie en ook robuste kracht. En hoe volkomen beheerschte hij dit werk: hij die deze stemmingsrijke muziek schreef, die deze temperamentvolle muziek in zich voelde leven en die er een uiterlijk zoo volmaakt kalme, maar innerlijk sterk bewogen reproductie van gaf. Zoo eenvoudig als zijn uiterlijk en zijn optreden was ook zijn wijze van spelen, maar evenzeer was deze laatste grootsch en een sterke impressie gevend.

Een deel van het succes na het concert bracht de kunstenaar over op het orkest. Wonderbaarlijk, zooals Mengelberg en de zijnen na één repetitie de bedoeling van den componist hebben begrepen en door een gloedvolle wedergave de werking van deze muziek hebben helpen vergrooten. Een samenspel waarmee **Rachmaninoff** zich hoogelijk ingenomen betoonde, dat recht geeft op onbeperkte bewondering. Ook voor het overige heeft het orkest het zijne bijgedragen tot dit in alle opzichten buitengewone concert. Van Haydn's c-moll sinfonie gaf Mengelberg een uiterst geacheveerde, zeer stijlvolle verklanking, vol gracie en elegance, zooals deze muziek dit verlangt, een uitvoering die geen moment het bezwaar deed voelen dat deze muziek gespeeld werd met een grootere bezetting dan waarvoor ze oorspronkelijk geschreven is, eene waarbij — we meenen de heer Gaillard — de cellosolo in het „Trio“ der „Menuet“ zeer smaakvol speelde. Het tweede deel werd geopend met *Salome's Tans* van Strauss. Subhem heeft het orkest de zwoele stemming van deze uiterst karakteristieke muziek weergegeven. Wat een kleurenpracht, wat een hoog opgevoerde stemming van wilde hartstochtelijkheid, van sensualiteit, wat een sprekende thema's toch in deze muziek. En bovenal weer wat een bewerking! Hoe heeft Strauss hier met de uit het muziekdrama velen bekende thema's — was het niet beter geweest wanneer deze in het programma-boekje waren opgenomen, desnoods met weglating van de motieven van Haydn's sinfonie — een geweldig pakkend beeld gegeven van het fragment uit het drama, dat het hoogtepunt daarvan is. En, we zeiden bijna natuurlijk, is door de Amsterdammers deze muziek gespeeld met een verve, een klankschoonheid, een brio en een schittering, die moeilijk overtroffen zullen worden. Elk onderdeel kwam in deze reproductie tot zijn recht, het geheel was van een prachtige plastiek. Ten slotte de drie fragmenten uit Berlioz' *Damnation de Faust*, die repertoire-vastheid hebben verkregen: de *Menuet des Follets*, die in een zeer vlug, naar ons gevoel te vlug tempo gespeeld werd, de *Danse des Sylphes*, die een uiterst fijne vertolking genoot en de *Marche Hongroise*. Zeker: ook hier was het tempo zeer, zeer snel, maar het hinderde niet. Zoo sterk gepassioneerd, zoo schitterend van klankeffect, zoo electriseerend is deze muziek zeker zelden ten gehore gebracht. Volkomen begrijpelijk dat de zeer velen na deze uitvoering Mengelberg een ovatie brachten, waarin naar verdienste door het orkest gedeeld werd.

Cecilia Concert.

II.

An ovation as spontaneous and warm as the one given to the composer and pianist Rachmaninoff last night following the performance of his second piano concerto is a rarity; it is all the more significant since, at least as far as the pianist's performance is concerned, it could not possibly have been provoked by external factors, and since it was delivered after a new concerto. The impression of the playing and composition must therefore have been very strong indeed. This will seem incomprehensible to no one, for this second piano concerto by the sensitive Russian composer is one of the modern works that possess sufficient qualities to be counted among the best performed here in recent years, a work that, if played as it was last night, is bound to be a success everywhere. The composer does not deny his nationality in it. Specifically Russian music, known from works by Tchaikovsky and others, has also influenced this opus to a considerable extent, but of which almost all Russian composers it can be said that, alongside fragments intended sincerely and felt, they also write sections that approach banality very closely; however, this applies least of this concert, with perhaps one exception.

Promising and captivating, placing directly in the milieu of lofty thoughts, which can be identified in great numbers in this opus, the concerto begins with strongly crescendo-ing chords leading to a sentimental theme for string instruments, surrounded by the piano. Melody is present immediately, and this entire work is rich in melodic inventiveness. Admittedly, a melancholic tint continues to dominate the whole, at least in the first two movements; admittedly, the intensity subsides in a few fragments to the mood of half-tones, but this music gives such a completely complete impression of being honestly intended—it is so full of the heart and therefore speaks to the heart—that one constantly follows the composer with increasing interest in the sound and colourful exposition of his material, and in the interesting arrangement thereof. For this opus is indeed sonorous and colourful, in the excellent distribution of light and shadow, in the tasteful arrangement between orchestra and piano, and in the structure of sections that flow into one another logically and very easily understandably. Rhythmic, interesting, melodious, temperamental, deeply moved inwardly, but also witty and brilliant—these are the principal characteristics of this music. Occasionally, during a first audition, it seems that the composer abandons a thought somewhat hastily to move on to another; one might miss a single effect in the finale, but what do these minor details signify compared to the many excellent qualities that characterize this music? What do they mean, given that it can otherwise be attested that Rachmaninoff has produced here a composition that testifies to very great talent and mastery? That appreciation could be proven with many examples, and it may well be assumed with certainty that either a more frequent hearing or a study of the score would reveal even more beauties than were already audible. But were they not more than sufficient to speak with admiration and sincerity of this music, which is captivating not only because of the qualities already mentioned, but also because of its magnificent instrumentation?

We have already pointed out that this work is melodic to a very strong degree, and where that melody clearly reveals the nationality of the creator, it is all the more striking that it never loses its interest for a moment, not even as, for example, in the finale with a repeated exposition of the material. Besides the inner qualities of the music itself, this is also due to the way in which the two elements—the orchestra and the solo instrument—are in harmony

with one another. For the pianist-composer has nowhere given the solo instrument too predominant a place, frequently even assigning it the role of being a supplement to the orchestra. But it is a supplement that has significance for the psyche of the music, that gives it relief, and that, moreover, demands attention all the more strongly for those sections in which the piano is indeed the main focus, where it alone prepares a mood or concludes a period. For all this, the introduction to this concert has been a delight; the melancholy of the music has not caused attention to waver for a moment; the warm, sometimes passionate melodies have made one feel the mood of this generally distinguished art; the sorrowful somberness and the wit have spoken to the emotions. And that Rachmaninoff writes excellent things not only in the great genre, he proved to those who did not yet know it after the intermission with the performance of three Preludes for solo piano: a simple, melodious "Lento" with interesting harmonization, a magnificent piece of structure and mood; a "Tempo di Menuetto" with an effective descending figure in the bass, a more agitated middle section and a very interesting postlude, an "Alla marcia", a concise, rhythmically lively composition with a Slavic middle section, genre pieces that bear witness to extraordinary talent and can provide a welcome change for pianists who, in their solo numbers, still all too much clinging to what has already been played so often.

Just as after the concert, the soloist was met with thunderous applause after his solos, so much so that he gave an encore, the well-known, beautiful Prelude Op. 3 No. 2. Not only the composer, but the pianist also fully deserved that success. He undoubtedly belongs among the foremost of the great pianists. It hardly needs to be emphasized anymore that the technical qualities of his playing are excellent: in contrast to vocalists, instrumentalists nowadays do not make themselves heard unless they have reached a high level of development. For him, there are no difficulties: he played the very demanding concerto technically magnificently with great richness of touch, with intimate poetry and also robust power. And how completely he mastered this work: he who wrote this mood-rich music, who felt this temperamental music live within him, and who gave a reproduction of it that was outwardly so perfectly calm, yet inwardly deeply moved. As simple as his appearance and his demeanor was his manner of playing, yet the latter was equally grand and conveying a strong impression.

The artist transferred part of the success after the concert to the orchestra. It is miraculous how Mengelberg and the siege understood the composer's intention after just one rehearsal and, through a fervent rendition, helped to amplify the effect of this music. An interplay with which Rachmaninoff showed himself highly pleased, which deserves unlimited admiration. For the rest, too, the orchestra contributed its share to this in every respect extraordinary concert. Mengelberg gave an extremely accomplished, very stylish interpretation of Haydn's C minor Symphony, full of grace and elegance, as this music demands; a performance that at no moment made one feel the drawback that this music was played with a larger ensemble than it was originally written for, in which we note that Mr. Gaillard played the cello solo in the "Trio" of the Minuet very tastefully. The second movement opened with Strauss's Salome's Tanz. Subtly, the orchestra rendered the sultry mood of this extremely characteristic music. What splendor of color, what a heightened atmosphere of wild passion, of sensuality, what eloquent themes in this music! And above all, once again, what an arrangement! How Strauss handled themes here—familiar to many from music drama—would it not have been better if these had been included in the program booklet? recorded—if necessary with the omission of the motifs from Haydn's symphony—a tremendously captivating image was given of the fragment from the drama that is its climax. And, as we said almost naturally, this music was played by the Amsterdammers with a verve, a beauty of sound, a brio, and a

brilliance that will be difficult to surpass. Every part came into its own in this reproduction; the whole was of a magnificent plasticity. Finally, the three fragments from Berlioz's *Damnation de Faust*, which have gained repertoire stability: the *Minuet des Follies*, which was played at a very fast tempo, which in our view was too fast; the *Danse des Sylphes*, which enjoyed an extremely fine interpretation; and the *Marche Hongroise*. Certainly here too the tempo was very, very fast, but it did not detract from the performance. This music has certainly rarely been heard so strongly passionate, so brilliant in its sound effect, so electrifying. It is entirely understandable that the very many gave Mengelberg an ovation after this performance, in which was shared by the orchestra on merit.
KR.

[Translation: Google]